

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
BUDAPEST, V., KOHÁRY-UTCA 4., II. EM.
Minden pénz a lelkeszi hivatal címére küldendő.

Megjelenik havonként
Felelős szerkesztő:
JÓZAN MIKLÓS

Előfizetési ára:
Egy évre 1 0.000 kor.
Egyes szám ára 1000 korona.

Torda: 1568. **HATÁRKÖVEK** Pozsony: 1848.
az unitárius egyház történetében. Ezeken a helyeken mondta ki az országgyűlés előbb Erdélyre, azután egész Magyarországra nézve, hogy az unitárius vallás bevett vallás (recepta religio).

Március.

„Ha a te lelkedet kibocsátod, megújulnak; és megújítod a földnek színét.” Zsolt. CIV. 30.

Nem ismerek rád, te szép tavasz tündére! Mi lett, hogy oly borus a homlokod? Hová lettek zsenge lürteid, amikkel enyelegve játszott az alkonyi szellő? Hová lett a régi kedved? Az a csapongó, pajzán gyermeki kedély, amely úgy tudott örülni az első nyiló virágnak a rét ölén? Mi van veled? Mondd! Talán titkos bánat emészt? Talán neheztelsz egykori hiveidre, akik könnyelműen elpazarolták a tőled kapott ajándékot: a dalt, a virágot, a napsugarat? . . . Oh bizony, igazad van. Eddig két kézzel szórtad reánk a mondhatatlan kincseket. Olyan sok volt a te áldásod és olyan gazdag, hogy a bőség szaruja a mi kezünkben — átokká fajult. Amilyen a világ idebent, éppen olyan odakünt is. Hideg-rideg, sötét, magának való, szenvedő, sivár . . . Valami avatag közöny ült a lelkeinkre. Ezért nem tudunk örvendeni neked most, amikor ismét beköszöntesz hozzánk kopott köntösödben, te szép tavasz tündére, ifju Március! Ezért nem tudunk a költő lánglelkével lekesedni érted, oh mult idők halvány kísértete, oh te keresztre feszített magyar Március!

Pedig a „föld színe” az idén is csak meg fog ujulni. Ha későn is, lesz bizonytalán új dal, friss virág és forró napsugár. Madár hangok csendülnek majd a bokor árnyán, most börtönéből szabadult lélek hálaéneke, majd falusi templomból égbe szárnyaló zsolozsma, majd héthuru hárfán vonagló szerelmi vallomás . . . Kibontakoznak ismét a mező virágai, szivárvány színbe öltözik a föld; az illatártól terhes levegőben a méhkirálynő lakodalmát tartja . . . A legsötétebb zug is betelik a napsugár fényes özönével, zászlók lobognak, árbócok pompáznak, csókok csattannak, riadók rajzanak, gyümölcsök érlelődnek . . . Ha az örök Teremtő „kibocsátja az ő lelkét!” Ha . . . Ezt csak mi emberek mondjuk így; mert az Isten annyira szereti a világot, hogy önmagát is érette adja.

Ne busulj hát, szép tavasz tündére, ifju Március! Kopott köntösödre csillagos egébkől virágcsót hullat a mennyei kertész. Fonj belőle fűzért lihegő melledre, csokrot a hajadba. Ugy illik az neked. Aztán csak mosolyogj. Varázsold vissza vesztett édenünket! Legyen ez a föld ma az öröm és boldogság tanyája!

Te pedig, oh mult idők halvány kísértete, oh te keresztre feszített magyar Március, ne borzongass minket, mint valami hazajáró lélek! A magyarok Istene nem azért hozott ki minket messze Ázsiából, hogy az idegen népek tengerében elveszni engedjen. Kezed-lábad át van szögezve, oldaladban a lándzsadőfés nyomán vér és víz fakad, de haldokló sóhajodból eget-földet rázó vihar támad, mely a templom kárpitját tetejétől mind az aljáig megszakítja és a világot sötétséggel borítja be . . . Bizzál Fiam! Akkor jön a magyar feltámadás . . . Akkor kibocsátja Isten az ő lelkét és ismét megújítja a mi „földünk színét . . .” Újabb ezer évre . . .

Szerkesztő.

„Tetemrehívás“.

(Március 15.)

A nagy toronyban szól a kis harang ...
És szárnycsapása — vándorutra kelve —
Visszhangot ébreszt millió kébelbe':
Érc még a lélek, érc még itt a hang!
Az a harangszó minket hívogat,
Tedd félre szépen kis játékodat;
Ma a szabadság ünnepnapja van:
Jer ünnepelni, kedves kis fiam!

Tolong a nép a dóm lépcsőinél ...
E tarka színben élet árja pezsdül;
Villanyfolyam jár ezreket keresztül,
Mig elfogódva áll a pap s beszél:
„Oh, jöjj ki Lázár!“ — s kél a tetszhalott,
A rothadásból új lét sarjadott.
Ma jogaidnak ünnepnapja van:
Jer ünnepelni, árva hontalan!

Ég az örök-mécs híven, mint a nap;
Oltárainkról száll a drága tömjén,
S himnuszainkkal együtt hömpölyögvén
Fel az egeknek kárpitjába kap.
Borong a Kárpát ... És a négy folyam
— Annyi szilaj mén — itt zug, itt rohan ...
E szent falak közt ősid lelke vár:
Jer ünnepelni, jó magyar király!

Egy templom — im! — az Árpádok hona,
Az ezeréves, ifju Magyarország;
És glóriásan át meg átragyogják —
A kard ... kereszt ... s a töviskorona.
És bus akkordba mélyed el a dal,
És áll a gyászos, néma ravatal ...
De nem neked szól még a requiem:
Jer ünnepelni, drága nemzetem!

* * *

Bimbó fakad, kihajt a téli galy,
És mozdul, ébred már a holt barázda;
Bilincseit a kis patak lerázza
És kél nyomában üdv, öröm-zsivaj ...
Mig ott ma munkál bölcsesség, erő,
S ezer virágban szépség tör elő;
Álmunk' az Ur valóra váltja tán:
Jer ünnepelni, bujdosó Hazám!

P. b.

Márciusi gondolatok.

Irta: Perczelné Kozma Flóra.

Mikor végig gondolok a történelem és az egész nagy mindenség örvendetes megújulásain, szabadságtörekvésein, törvényszerű emelkedésein, akkor ösztönszerűleg kidomborodnak képzeletem előtt a *vallásban* és *vallásbölcseletben* jelentkező s meg-megújuló *szabadságharcok* is, melyek legmerészebb vállalkozásuk dacára soha irányt nem veszítve, soha a materializmus és a pesszimizmus labirintjába nem tévedve következetes törvényszerűséggel végzik isteni munkájukat.

Eszembe jut az ó-kor ijesztő bálványimádása és eszembe jut *Mózes* hősies, csodával határos küzdelme: látom a prófétákat, az *Ezsaiásokat* és *Jeremiásokat*, kik tovább harcolnak az erkölcsi törvényért és az egyistenség szabadelvű hitéért.

Felujul emlékezetemben az ősi indiaiak és kínaiak megrögzött szűkkeblű konzervatizmusa és bámulom egy *Buddha*, *Lao-tze* vagy *Confucius* merészségét és kitartását, mely lehetővé tette még itt is a humanitásnak és szabadabb életbölcseletnek a meghonosítását.

Eszembe jut az antik görög bölcsészet, mikor még „viz“-nek, „tűz“-nek „éter“-nek vagy „örökmozgás“-nak tartották a „végok“-ot! Azután megjelenik lelki szemeim előtt egy *Diogenes* vagy *Anaxagoras*, hogy szabadabb felfogástól lelkesülve legyőzze a sok léleknélküli istenfogalmat és egy értelmes, logikus „szellem“-et, az anyagon uralkodó szabadakaratot hirdessen.

Eszembe jut a görög és római mythologia tarka-barka istenei és laza erkölcsi után *Socrates* vagy *Plátó* megtisztult vallása, magasztos erkölcsi felfogása és halhatatlanság hite. Látom *Nero* udvarában a folyton betegeskedő *Senecát* és imponáló szabadságharcát, mely a feslett erkölcsű, pogány, zsarnok és keresztényeket gyilkoló környezet dacára *megtudta* filozófus társaival együtt teremteni a *szabadságnak*, *emberségnek*, *becsületnek* és *tisztultabb* isteni-mádásnak a bölcseletét!

S mindenekelőtt látom a betlehemi csillagot s a szebb jövő reményében utnak iduló pásztorcsapatot ... Hallom *Krisztus Urunk* hangját, hogy megcáfolva az összes bölcselőket — vagyis inkább „betöltve“, kifejlesztve az általuk hirdetett nemesebb isteneszmét — a különböző „akarat“ „végok“ „örök lélek“ „világszelleme“ vagy a szigorú „Jehova“ helyett *izenetet hozzon a mi „Atyánk“-tól* és kimondja a semmivel sem pótolható szociális programot: „legyetek tökéletesek, mint a ti mennyei atyátok tökéletes ... és legyetek *egyek*, valamint én és az Atya *egyek vagyunk*“; érzem, hogy ezzel nem csak az egyenlőség és testvériség legnemesebb formáját teremti meg, de egyúttal megindítja a *saját vétkeink és rosszindulataink rabsága* ellen irányuló *szabadságharcot* is, mely a legjobb védekezés minden anarchia ellen és melynek hiánya okozza a materialista törekvések folytonos erkölcsi kudarcát.

Es most ismét egy nagyot fordul képzeletemben a világ kereke és hallom a *reformáció* a

UNITÁRIUS HITVALLÁS.

Hiszünk az Istenben, hiszünk az emberben, mesterünk Jézus, utunk a szeretet, célunk a tökéletesség.

megújult jézusi szabadságharc szavát: „itt állok másként nem tehetek“! Látom, amint e hatalmas jelszóra megalakul nem csak a *lutheránusok* imponáló uttörő vallása, hanem lelki szemeim előtt látom a *kálvinizmus* különleges puritán nézeteit kifejlődni és az elharapódzott erkölcs-telenség ellen vaserővel hadakozni.

És ezen lelkiismereti törvénnyé módosult Luther-i szózatnak — a reformációban rejlő emelő és tisztító erőnek köszönhető, hogy megszületett nem csak a protestantizmus, hanem *Servét Mihály*, *Dávid Ferenc* és a többi szabadsághős felléptével megszületett a vallások történetének legérdekesebb tüneménye, a „legyen világosság“ örök érvényesülésének bizonyítéka: *a reformáció a reformációban*; az újabb szabadságharc a protestantizmusban — hogy megszülethessék az unitarizmus...

Ha valaki most azt kérdezné, hogy mikorra várhatjuk hát ismét a legújabb reformációt, azt hiszem egész bátran felelhetnők, hogy az unitarizmusban nem valószínű a lényeges átváltozás. Még pedig azért nem, mert amint *Kossuth Lajos* 48-ban megmondotta, ugyanúgy még ma is megállapíthatjuk, hogy hitünk még mindig a „jövő“ vallása.

De különben is ez nem az emberiség által megállapított és dogmákba szedett theologia a *Krisztusról* — mely az emberi gondolat fejlődésével időnként átalakulásra szorul — hanem ez magának *Jézusnak* vallása, úgy ahogy azt ő nekünk keresztelven egyszerűségében és természetességében előadta és előimádkozta; *Krisztus Urunk* szava pedig reformációra nem szorul...

Én úgy gondolom magános óráimban, hogy mi ülünk az ő lábainál és hallgatjuk varázsos beszédét az Atyáról, a szentlélek erejéről, a mi Jézusunkkal való egyesülésünkről, az erkölcsi fejlődésről, kötelességteljesítésről, lélekkiképzésről, szivnemesítésről, örök haladásról, vagy pedig az Isten egyetemességéről, atyai szeretetéről, irgalmáról, bűnbocsánatáról és az örök élet szépségeiről...

S mikor halk beszélgetésünkbe belevegyül a nagyvilág zajából egy-egy kiméretlen hang, gyűlölködő átkozódás, háboru zaja vagy *álszabadságharcok* tobzódása, osztálygyűlölet vagy *bombamerényletek* rémes lármája — akkor a mi Jézusunk komoran hajtja le a fejét és halljuk újból a megváltói szózatot: „arról ismernek meg benneteket, hogy a tanítványaim vagytok, ha egymást szeretitek...”

Ez az unitarizmus. Benne van a görög és római bölcsészek minden ereje és benne van az újabb filozófia magasabb szelleme. Mert Jézusban egyesülve volt — saját lelkén és szívében átsűrődve az utókor számára — a *mult* és *jövendő* minden értéke. És ha kétszeresen szomorú helyzete van ma vallásunknak s szinte kétség fog el az iránt, hogy vajjon a mai rettenetes nehéz helyzetben fenn tudja-e magát tartani egyházunk, tántoríthatatlan bizalommal higgyünk a *jövendő* követelményeiben és jogában! Minden elpusztulhat és megsemmisülhet, csak ami a *jövendőé*,

csak amihez egy szebb jövőnek van privilégiuma — az nem enyészhetik el az isteni törvény ki-játszása nélkül soha!

Midőn tehát e márciusi napokban élvezzük és szinte beszívni véljük e legmagasztosabb szabadságharcok tiszta levegőjét, mikor meghatva figyeljük a rügyek fakadását, a fűszál növekedését, az *új élet* megmozdulását, és lázasan várjuk a *melegebb* napok éneklő előhírnökeit — adjunk összetett kezekkel hálát az Istennek, hogy legfenségesebb márciusi ajándékát: a kereszténység legfiatalabb, *hervadhatatlan* hajtását — a jövő örök szép vallását — nekünk adta.

Giesswein Sándor pápai praelatus emlékezete.

Elnöki megnyitó a Magyar Békeegyesületnek 1924. febr. 17-én tartott emlékűnnepén.

Mélyen tisztelt Közönség! — A Népek Szövetségét Előkészítő Magyar Békeegyesületnek gyásza van. Ezelőtt 3 hónappal vesztette el nagynevű elnökét, dr. Giesswein Sándor, pápai praelatus, nemzetgyűlési képviselőt, aki 1910 óta apostoli buzgósággal irányította az egyesület működését s az ügynek megértő barátokat és küzdő bajnokokat toborzott idehaza és a külföldön. Értékes szellemi erőinek teljes birtokában dőlt ki a zászlóvivő a küzdők sorából s reánk, az ő szellemi örökösöire, vár a feladat, hogy a Béke palyolattehér zászlaját magasan lobogtassuk, felül-emelve azt a mindennapi élet vásári zaján; felül-emelkedve a napi politikának változó esélyein, a pártok szenvedelmes túlekedésén. Mert ez a zászló; a mi programmunk. És ez a program: a mi zászlónk.

Azért jöttünk egybe most erre az emlékűnnepélyre, hogy gyászfátyolos zászlónkat ünnepelesen meghordozva, meghajtsuk azt a rokoni irányu egyesületekkel együtt annak a férfianak megdicsőült emléke előtt, aki testi és lelki erőinek legjavát a nemzeti társadalom regeneráló munkájának szentelte. Az isteni Gondviselés iránt mélységes hálával telik el a mi szívénk, amidőn elismerjük, hogy az ideális lelkületű és széles látókörű vezér az „Urnak választott edénye“ volt; engedelmes eszköze annak, a fensőbb isteni akaratnak, amely őt állandóan munkára ösztökélte az ő nagy céljainak szolgálatában. „Hittem és azért szóltam“ — mondja az apostol. *Hitt és azért szólt* a mi szószólónk is a teljes meggyőződésnek egyszerű hangján, akár bizalmas baráti körben, akár a népek nagy tanácsában; azokon a kongresszusokon, amelyeket az ő rokonszenves egyénisége nélkül el se tudunk képzelni. *Hitt és azért szólt*, a szárnyas betűknek bizonyágtételével pecsételve meg fenkölt eszmekörét és derült világnezetét, melynek symboluma, mint jóságos mosoly mindig ott játszadozott az ő beszédes ajkai körül. *Hitt* a lelki erők harmonikus együttműködésében, az egyéniség erejében amely a társadalmi fejlődést nemcsak azért mozditja elő, mert

abból talán ő reá is haszon vagy dicsőség származik, hanem azért, mert abban öröme telik, abban kifejti és megvalósítja önmagát. A párhuzamosan haladó erők egymást elősegítik, az ellentétesek pedig — végeredményben — kiegyenlítik egymást. *Az egyéniség tehát a szociális haladás tényezője.*

Hitt a Nő, mint anya, hitves és társadalmi munkás magasztos szerepében. S ezért szívesen nyújtott segítő kezét azoknak, akik a nőt megillető fegyverekkel dolgoztak a nők politikai jogainak kiküzdésében; s e kérdésről írt röpiratában az igaz meggyőződés hangján hirdette, hogy *társadalmi életünk harmónikus fejlődése szempontjából a nő szellemi erejére a törvényhozásban is szükségünk van.* A nő van arra hivatva, hogy *nemzeti kulturánkat az elposványosodástól megmentse és megvédelmezze.* Az ő eszménye ezen a munkamezőn — *a magasabb idealizmustól áthatott keresztény feminizmus.*

Hitt a pünkösdi lélek hatalmában, mely annak idejében ékesszólóvá tette a tanítványokat s az *„egy akarattal, együtt“* védelme alatt tolmácsolta az ő szavukat, amikor nagy bátran hirdették az örökkévaló evangéliumot, megtérésre indítva az emberek ezreit és millióit. Az apostolok a szeretet nyelvén beszéltek. Ezt pedig mindenki megérti, akinek érző szive van. Ezért fordult ő is el a Bábel tornyától s előszeretettel csüngött Esperanto iskoláján, ahol az ősi jelbeszédet a mindenki által éppugy megérthető, diadalmos, egyetemes ABC váltotta fel. Nemzetközi nyelv, amelyen éppen úgy lehet imádkozni, lelkesíteni, inteni és vigasztalni, mint a saját nemzeti nyelvünkön; csak — gyűlölködni nem lehet éa nem szabad, mert az egyetemes nyelv egyetemes embert kíván, aki az önzés gözköréből már kiemelkedett.

Hitt a Béke egyedül üdvözítő Credo-jában, amelynek mi is mindannyian hitvallói vagyunk. Meg volt győződve róla, hogy a régi jelszó: *„si vis pacem, para bellum“* lejárta magát; s a szemünk előtt lefolyt véres tragédiából is láthata vala, hogy a háboru csak újabb háboruk szülőoka, s hogy *„aki fegyvert fog, az fegyver által pusztul el.“* Az időszak, amely alatt az ő nemes alakja diszitette a Magyar Békeegyesület elnöki székét, nem igen kedvezett nálunk a béke eszméjének. A négy évig tartott veszített háboru s az öt éves kényszerbéke ideje alatt nem egyszer megtörtént, hogy az egyesület csak a házi oltárokon gyujthatta meg a szent tüzet; a nagy nyilvánosság előtt incompatibilis lett volna a békepropaganda elveit fejtegetni, amikor a magasabb állambírási azt kívánta, hogy akarva-nemakarva együtt üvölsünk a farkasokkal. A háborunak vége van, a kényszer-békének is — úgy hisszük — egyszer csak vége leend s akkor az igazi Béke magasba csapó oltári lángja mellett meg fogják látni, hogy mi a különbség az erőszak és az igazság között. Az erőszak máris mellét verve *„mea culpa“*-t emleget. Az igazság pedig diadalt ül.

Ennek az igazságnak volt rettenthetetlen

bajnoka a mi vezérünk, akit haló poraiban is áldunk s nevét imáinkba foglaljuk. Egy szép és tanulságos, hasznos és munkás élet véghatárán méltán óhajtá az Ur szive szerint való pásztor, hogy nyugvó porai fölött az Andések Krisztusa legyen az emlékjel: *„Pax vobis.“* Béke az országhatárokon! Béke a templomok küszöbén! Béke a házi tűzhelyeknél! Béke — *a szívekben!* — Mert ha itt nincs, akkor egyebütt is hiába keressük.

„Pax vobis!“ Ez az ő jelmondata. Ez az ő képmása. Lelki szemeimmel újra látom őt. Látom, amint a hegytetőn áll, szeme térben és időben messzebb elvisz, ő kapcsolatokat talál a távolakkal is, az ő pszichikai köre szélesebb, — azért váltódnak ki belőle új eszmék, melyek nemcsak kortársaival s nemcsak az ő nemzetével kapcsolják egybe, hanem a távoli nemzedékekkel és a világkultura nemzeteivel hozzák lelki közösségbe.

Ezen a lelki magaslaton tiszteljük meg elhunyt Mesterünk emlékét. Álljunk fel egy pillanatra!...

Ezzel a megjelenteket szívesen üdvözölve: emlékünnepejűnket megnyitom. J. M.

Erdélyi magyar tanárok.

(— Levél Sz. N. barátomhoz. —)

Megörültem levelednek, de megdöbbenett, hogy már nem Tordáról írtál. Amitől évek óta féltünk, bekövetkezett: *a háromszázéves tordai unitárius gimnázium kapuja bezárult*, évszázadokon át összegyűjtött könyveit senki se lapozza, senki se olvassa, a háromszázéves fáklya lángja kialvófélben, a professzorok, nehéz idők megtépázott apostolai elszéledtek a szélrózsa minden irányában. Egy-ketten otthon maradtak, az egyik bizományos lett, a másik irnok egy gyárban, a harmadik vadászból, madártömésből tengeli életét; egyik volt kollégánk a Regátba került, a másik a Salonta-Marenak elkeresztelt Nagyszalontán tanít, mint román állami gimnáziumi tanár; derék igazgatónk, a kemény gerincű Varga Dénes, nem mozdul Tordáról, ott maradt anyagi támogatás, nyugdíj nélkül, mint egy szebb magyar multnak élő tanuja, mint élő tiltakozás a mai, kulturatipró jelennel szemben, mint egy ujkori Janus, akinek csak összeszorított ajkai néznek a multba s tágra meredt szemei a jövőt keresik, a bizonytalan fényűt, a messze derengőt, a fényt az éjszakában... És Te, jó Nándorom, aki fanatikus hittel és gyönges testedtől alig várható buzgalommal tudtál a legnehezebb időkben is az irodalomnak, a tudásnak élni, aki ember előtt meg nem hajoltál, de alázatos szolgája tudtál lenni minden oly eszmének, mely az isteni szikrát éreztette, — Te Aradra mentél új existenciát teremteni: beálltál egy könyvkereskedésbe gyakornoknak s ott mint egészen kezdő 800 lej fizetésért dolgozol s miután ebből meg nem élhetsz, angol óraadásból és könyveid eladogatásából pótolod a szűken eresztő gyakornoki fizetést... Ugy érzed, hogy kissé elkéstél ezzel a pályával, hogy nem elég rugékony a tes-

ted, hogy nincs meg a kellő rátermettséged és talán, talán . . . , ha alkalom lesz rá, kijössz Magyarországra tanárnak . . . Azt is irod, hogy bár nagyon rongyos és öregedő vagy, egyébként mégis jól vagy, egészséges vagy és türelemmel turod a poros könyveket, szaladgálsz pincébe és galériára létrán föl és le, katalógusokat forgatsz, rendezel, csomagolsz, számlázol és közben elgondolod, hogy mégis jobb volna a könyveket olvasni . . . Ezt írtad Nándorom, az aradi levélben és én bevallom, hogy az első pillanatokban ellágyítottak, majd reménytelenségbe, kishitőségbe döntöttek soraid. Ide jutottatok tehát: ezért kellett részletekben elszünetelni az erdélyi magyar kultúra lassu, tudatos, tervszerű pusztítását . . . Mi biztunk benne, hogy hiába mérnek oly rettenetes csapásokat a magyar kultúrára, oly nagy ennek a szívóssága, az ellenállóképessége, hogy a csapások mind visszapattannak . . . És biztunk abban is, hogy Erdély új urai a történelem, a fejlődés figyelmeztető intéseit észbeveszik, biztunk benne, hogy a gyakran elhangzott szép nyilatkozatoknak a tények nem fogják ellentmondani . . . A Román Irok Szövetségének elnöke Moldovanu, kereken butaságnak bélyegezte azt az eljárást, hogy egy bukaresti rendeletre a Budapestről 1920 után behozott klasszikusok munkáit a könyvkereskedésekben lefoglalták . . . Victor Eftimiu a legyőzött népek hivatásáról így nyilatkozik: „Örök törvény, hogy azok a népek, melyek gyarapodnak a terület szélességében, veszítenek a lélek mélységében . . . Annak a keze, aki elvesztett valamit, szélesre tárul s a szélesretárt kéz a munka szerszáma és az élet egyszerű szépsége felé nyul . . . A magyarságnak nem szabad kétségbeesnie sorsán, hanem arra kell törekednie, hogy mennél belterjesebb, nemesebb, emberibb kultúrára tegyen szert s ezáltal bizonyítsa a többi népeknek is, hogy az örökös hatalmi harcok helyett át kell térniök a tudatos, rendszeres, kulturális és gazdasági építkezés és szolidaritás módszerére . . . A mai rendszer egyszerűen antikulturális s a román kulturáért sem tesz semmit . . .” A súlyos tényekkel szemben — elkobozzák a magyar könyveket, betiltják az Emke vidéki terjeszkedését, kényszer államosítással örvény szélére juttatják a magyar elemi iskolákat s még a kormány támogatása nélkül sem engedik meg fentartásukat, a közköltésen, a hívők pénzén és munkáján felépült tordai reform. polgári leányiskolát becsukják, a kolozsvári magyar színház súlyos adóterheit a román állami színházak segélyezésére juttatják stb. — e súlyos tényekkel szemben vigasztalnak-e a szép szavak és vigasztal-e az a tény, hogy a mai antikulturális rendszer a román kulturáért sem tesz semmit? . . . Ezek a tények mind rám nehezedtek, amint sorsodról, a tordai iskolának sorsáról, a tordai és a többi erdélyi magyar tanár sorsáról elgondolkoztam. Nem sokáig tartott az ellágyulás, a kishitőség; többször egymásután elolvastam a leveledet és mikor másodszor, harmadszor olvastam már másképp láttalak Téged is, a helyzetet is és az erdélyi magyar kulturát is . . . A magyar energia kivonult — ki tudja mennyi időre — a tor-

dai unitárius gimnáziumból és sok más erdélyi középiskolából, a magyar energia helyet cserélt: irodában, butorüzletben, bizományi raktárban, könyvkereskedésben folytatja lappangó életét; a magyar energia nem halt meg; a szellem mégis csak örök érték, a magyar géniusz integritását mégsem lehet korbáccsal megszüntetni . . . Te kedves Nándorom, erdélyi magyar tanárok sorsának tipikus képviselője, lefutsz a pincébe és felszaladsz a galériára, könyveket porozol, csomagolsz és arra gondolsz, hogy mindezek után, ha lehet, Magyarországra jössz tanárnak . . . Nehéz munkát végzel most, barátom: a világtörténet legfájdalmasabb anyaggyűjtését, de drága kincseket gyűjtesz garmadába: a nemzetl megaláztatáson és fájdalomon átitisztult, meleget és világosságot árasztó világnézetet hozol haza a magyar iskolába . . . Szenvedsz erős, férfias lélekkel, azután hazajössz kiborítod tarsolyodból a verejtékesen szerzett drága kincseket . . . Budapesten mostanában egy káprázatos színmű ejtette hatalmába a színházjáró embereket. A vörös malom. Aki ennek sugárkörébe jutott — így fogja fel a szerző — abból kiveszett minden jó és minden rossz, minden aljas kiütközött belőle. Az emberek — már akik — lelkesedtek, őrvongtek a darabért: engem elszomoritott, lesujtott, fellázított . . . Sokkal jobban hiszek az emberi jóságban, mintsem hogy az élvezeteket nyújtó életnek, a vörös malomnak ilyen megrontó erőt tulajdonítanék . . . Egy másik malomban hiszek én, a fájdalomnak, a szenvedésnek sötét malmában, mely kihozza, kitermeli a jót, az értéket, a felemelőt azok lelkéből, kik hatáskörébe jutottak . . . Kedves Nándorom. Benneteket már öröl, üt, vág, kinez ez a fekete malom, tehát ne féljete, mert meg fogtok nemesülni és munkátok nyomán diadalmas, új magyar élet fog megszületni.

Dr. Kemény Gábor.

Egyházfentartási Alap.

Lapunk zártáig beérkezett szives adományokat hálás köszönettel vettük a mi Alapunk javára. Most első ízben jött koszoru-megváltás címen, özv. Mikó Miklósné elhunytá alkalmából nagyobb összeg. Ezt az életre való ideát dr. Jéger Kálmán és családja vezette be. Akiket az Ur meglátogat, kövessék ezt a kegyeletes példaadást. S akkor „a kicsiny ezerre szaporodik . . .”

Anonymus 500 ezer, Iászlófalvi Eördögh Józsefné (Czecze), Csilléry Kálmán (Czecze), Csilléry Andor (Czecze), dr. Jéger Kálmán 100—100 ezer, Gloriana 72 ezer, Endrei Géza, Imreh József (Alsó-Dabas II.) 50—50 ezer, dr. L. Sándor Balázs (II.) 40 ezer, Gömör Károly (Alag-II.), dr. Pálffy József (Hmvásárhely) 25—25 ezer, Fekete Zoltán (Sopron-II.), özv. Rend Domonkosné 20—20 ezer, Gregorik János (Göd), Albert Jánosné, Birtalan Lajos 15—15 ezer, Gömör Kornél (Alag), Várszéli Béla (Sárospatak), Csécs Elemér, ifj. Almásy József, Márkos Mózes (Rétság), dr. Szengyörgyi Ferenc, Szabó Ferencné, Havránék Lajos (Erdőtelek) 10—10 ezer, Hoffer Ferencné 6 ezer, Somlyay Árpád (Balatonyörök-III.) Kálóczi Józsefné, dr. László Albert (Pécs) 5—5 ezer, Deésy Károly (II.) 3 ezer.

I.—V. közlemény összege	—	—	7.298.680 K
VI.	—	—	1.351.000 K
Együtt:	—	—	8.649.680 K

HIREK.

Előfizetőinkhez! Lapunk az egész magyar gazdasági életre nehezedő súlyos anyagi bajok miatt válsággal küzd. Bár, amint jelentettük volt, lapunk megjelenését egy ideig biztosítottuk, de ebből súlyos kötelezettségek származnak.

És nekünk nincs kihez fordulnunk támogatásért, csak a mi jó, derék előfizetőinkhez, akiknek áldozatkészségéből eddig is fentartottuk — úgy, ahogy tudtuk — lapunkat. Mi nem kérünk újabb anyagi áldozatokat, csak arra kérjük előfizetőinket, hogy március hó végéig a lap előfizetési díját, egy évre 5000 K-t, szíveskedjenek beküldeni. Tehát csak azokhoz fordulunk, akik eddig előfizetési kötelezettségüknek nem tettek eleget, mert tovább hitelezni nem tudunk. Egyben azt is tudomásukra hozzuk, hogy pénzünk folyamatos romlása arra késztet bennünket, hogy lapunk előfizetési árát évi 10.000 koronára emeljük. Ennek az értéke ma nincs még egy békebeli aranykorona sem. Azoknak, akik március végéig előfizetnek, valamint azoknak, akik már kiegyenlítették az évi előfizetés díját, azoknak a befizetett 5000 K, vagy a március végéig befizetendő 5000 korona a teljes évi előfizetés kiegyenlítésére szolgál.

De azon előfizetőinket, akik április hónapban küldik be az előfizetési díjat, kérjük, hogy előfizetési számlájukat 10.000 koronával egyenlítsék ki.

Kérésünket megismételjük: pénzt, pénzt minél előbb, mert élni akarunk.

**Az Unitárius Értesítő
kiadóhivatala.**

Lakásváltozást kérjük bejelenteni, mivel tapunk sok példánya visszajön, mert a kiadóhivatal a régi címre küldi. Kérjük továbbá a *postai pénzküldeményeken* annak megjelölését, hogy milyen célra jön a pénz: a lap előfizetési díjára, egyházi adóra, fentartási alapra vagy más jótékony célra, mivel a jelöletlen küldemények elkönyvelése nehézségekbe ütközik s félreértésekre adhat alkalmat.

Miskoleon folyó évi február hó 10-én dr. Csiki Gábor lelkész az evangélikus tanítóképző intézet termében Istentiszteletet tartott. Kevés számú híveink Miskolcra és vidékére teljes számban összegyűltek, hogy együtt imádkozzanak a mi jó Istenünkhöz. Voltak, akik 40—50 kilométert utaztak kemény hidegben csak azért, hogy hallgathassák unitárius hitünk ígét. E helyen is köszönetet kell mondanunk dr. Balázs Ferenc és László Miklós kedves atyáinknak, kik nagy buzgósággal rendezik ezeket a kedves gyülekezéseket.

Debrecenben Istentiszteletet tart és urvasorát oszt virágvasárnapján (április 13-án) Józán Miklós püspöki vikárius.

A konfirmációt tanítás március 2-án megkezdődött. Felhívjuk a szülők figyelmét arra, hogy konfirmálandó gyermekeiket még most küldjék el a tanításra, mert a később jelentkezők a jövő évre maradnak. A tanítás ideje és helye: minden vasárnap délután 3—4-ig a templomban.

Kebll Tanács elfogadta az 1923. évi számadást és a tisztújító közgyűlést f. évi április 6-án (vasárnap) déli 12 órára tűzte ki. Erre minden adófizető hívünket meghívjuk. Csak annak a szavazata érvényes, aki egyházi adóval nincs hátralékban.

Közgyűlést tart budapesti egyházközségünk április 6-án, vasárnap déli 12 órakor (Istentisztelet után) a lelkészi irodán. A közgyűlés tárgya: Tisztújítás.

Egyházi Főtanács dr. Mikó Gábor és dr. Mikó Ferencet beválasztotta tagjai közé.

Országos gyűjtés. A m. kir. belügyminiszter ur 207.175/1923. VIII. sz. rendeletével engedélyt adott arra, hogy a magyarországi unitárius egyházak „Fentartási Alap”-ja javára országos gyűjtést indíthassunk meg. A gyűjtésre vonatkozó előkészítő munkálatok folynak és rövidesen befejeződnek; akkor a Gyűjtő Bizottság szét küldi a gyűjtő-íveket. Már most felkérjük minden hitkönyvünket, hogy ebben a gyűjtésben fáradhatatlan buzgalommal vegyen részt, mert egyházaink fentartása nagyrészt ennek a gyűjtésnek eredményétől függ.

Az orosházai templom javára újabban a következő adományokat kaptuk:

Havas Jenő Budapest	100.000 K
Gáspár A. Aladár Budapest	25.000 „
Szilágyi Attila Kíspeszt	10.000 „
Ujváry László Budapest	10.000 „

összesen 145.000 K

Múlt számunkban nyugtázott összeg 77.000 K

Együtt 222.000 K

Az ifjusági teadélután kedves, családi hangulatban folyt le február 17-én a Vizcsepp társaság termeiben. Az unitárius ifjak ismét élvezték az elvesztett otthon melegét, ezért az Unitárius Nőszövetséget illeti a köszönet. Szinte megfoghatatlan, hogy az élet ezer gondjától agyongyötört nők hogyan tudnak újabb és újabb gondokat vállalkra venni s az ilyen sok fáradtsággal és költséggel járó teadélutánokat megszervezni. Csak csodálkozni tudunk kifogyhatatlan jóságukon és hálánkat fejezzük ki irántuk. A bőségesen felszolgált teaasztalokon kívül szellemiekben sem volt hiány. A délután közénekkel és Józán Miklós esperes imájával kezdődött. A teát egy rövid műsor követte. *Buzogány Anna*, a Nőszövetség elnöke néhány szóval vázolta a Nőszövetség célját, amit a teadélutánok rendezésével akar elérni. Bájosan szavalt *László Vilmike*, amiért a fiatalság sok tapssal jutalmazta. Utána dr. Kemény Gábor tanár tartott egy nagyon szép, gondolatban gazdag előadást az egész szellemtörténeten átvonuló

erőfeszítésről, amely az igazságot az egyetlen igazságot, a veritas unitaria-t akarja megragadni. Megmutatta, hogy különböző korok, fajok, egyének mind ezt kutatták s a mai zűrzavaros életfelfogások közt az unitarizmusnak egyik tényezőnek kell lenni, amely az emberiséget újra az igazság, a boldogító, életet adó igazság szolgálatába fogja állítani. A nagy tetszéssel fogadott előadás után Szabó István ifj. elnök szavalt két igen szép Ady-verset, amelyet mintegy az ifjúsághoz intézett a nagy költő. A jövőnek akaró és a magyar „mindegy” ellen küzdő ifjúsághoz A műsort újabb tea és vidám hangulat követte egészen este 9 óráig. Csak ekkor oszlottak el az unitárius családok, egy kellemesen töltött, ami ma oly nagy ritkaság! délután után. Itt említjük meg, hogy a következő teadélután március 23-án lesz.

Adományok a D. F. Ifjúsági Egyesület céljaira. Az Ifjúsági Egyesületnek Ü. L. Józán Miklós püspöki vikárius ur utján beküldött 500.000 K-át. E helyen köszönjük meg a névtelen adakozó segítségét. Az angol misszió dr. Csiky Gábor lelkész ur közvetítésével 500.000 K-át jutattott az Ifjúsági Egyesületnek tandíj-segítség céljaira. Köszönetünket fejezzük ki.

Protestáns Diákmenza fog megnyitni rövid időn belül. Az eddigi megbeszéléseken a DF. Ifjúsági Egyesület és az Unitárius Nőszövetség is képviseltette magát. A menza egyelőre a Bethlen körben talál elhelyezést. A nemes álcio folytonosan bővülni fog, egyelőre azonban csak 25 diák kap terfő szerint jó meleg ételt.

Elhunyt néhai Mikó Miklós curiai bíró özvegye, a régi nagyasszonyok mintaképe, 74 éves korában A Mikó család gyászában őszinte részvétellel osztozunk.

Báli felülfizetések. A „Budapesti Dávid Ferenc Ifjúsági Egyesület” által f. é. február hó 3-án rendezett táncestélyen a következő felülfizetések történtek. Dr. Mikó Gábor 200.000, dr. Csiky Gábor, br. Dániel Gábor, vitéz Fábry Dániel, Héderváry Hugó, Héderváry Lehel, dr. Kovács Lajos, Nemes Aurél, Ranzenhofer Hugó, dr. Simon Mihály Pál 100.000—100.000, Kozma Jenő 85.000, dr. Dezsi Ferenc 80.000, Józán Miklós, Imreh József, Merze Gyula 70.000—70.000, dr. Tóth György 65.000, dr. Sándor Balázs 60.000, vitéz Berde Mózes, Dimény Mózes, Kincses László, Morieni, dr. Molnár Jenő, dr. Pálffy Béla, Szathmáry Pál, dr. Supka Géza 50.000—50.000, dr. Barzu Liviusz, László János, László Gyula, Molnár János 40.000—

40.000, Barabás István, Jordán Viktor, dr. Koncz János, László Domokos, Marossy Ferenc (Szeged), dr. Molnár Dezső, özv. Szinte Gáborné, Szinte László 30.000—30.000, Szathmáry Elek 25.000, Beke Mózes, Bakoss Gergely, dr. Kovács Ákos, dr. Mikó Ferenc, Mikó Miklós, Kesselbaum S., Pálffy Mór, Füzessy, Végh Károly 20.000—20.000, Ujvári László 16.000, dr. Gál Jenő (Szolnok), Toth János, Zoltán Emil, Zsakó Gyula 15.000—15.000, Józsa György, Hollanda Sándor, Kokay Endre, Mikó Gábor, dr. Gálfalvy István, Nagy István, Patakfalvy Domokos, Rediger Károly, Simándy Zsigmond, Török Kálmánné, Orbok Aladár 10.000—10.000, N. N., Hackler Arthur, Adorján Gyula, Nyiredy Géza, Kelemen Béla, özv. Péterfy Lajosné, N. N. 5.000—5.000, összesen 2.826.000 korona. Ezenkívül Schey Ernő adományozott 100 cseh koronát. Felülfizetőink adományát tiszta szívből köszönjük. A bál tiszta jövedelme 1.041.000 korona.

Nyugtázás. Egyházi adót fizettek a múlt év okt.—dec. 31-ig: Jánossy P., Jánossy F., Pécsi A. 4800—4800, Török G. 4300, Márton J.-né, Máthé Gy. 3200—3200, Péterfy I. 3800, Gothárd M. 3500, Székely M., Székely A., Pap J., Szinte J., Szinte L., Gagy S., László Gy., Székely L., dr. Telman S., Kis Kovács R., Biszták J., özv. Rend D.-né, Lovrencsics J., Máthé L., Jakabházy E. Jóó M., id. Almássy J., Durugy F., Ürmössy Zs. 3000—3000, dr. Gothárd S., Tiboldi J., Székely J.-né, Gál Zs. 2400—2400, Pál F. 2800, Kiss M. T., Bertalan M., Jobb B. 2500—2500, László M., Kisgyörgy S., Nadler H., Szende Gy., Csiki P., Nagy F., Márton K.-né, Bielitzky L., Fürst A.-né, Székely K.-né, Kovács J., Jakabházy S., Marosi A., özv. Sámí L.-né, Dimény Zs., Német I.-né, Dr. Tóth Gy. Hoffer F.-né, Székely L., Fenyédy P., Pál I., Szabó I., Jahl N.-né, Kovács J., özv. Kovács L.-né, Fehér S., Somlyay Á. 2000—2000, Benkő J.-né 2200, Csegezy T. 1800, Nagy J.-né, Székely F., 1600—1600, Gálfalvi J., Tóth J. 1500—1500, Csipkés E. 1400, Havranek L. 1300, Pusztay L., Szegedi J.-né, Skall Gy., Pusztay L., Kormos J.-né, Pusztay L. 1200—1200, Hajos Ilkay Zs., Almássy J., Buzogány A. Csiki I., Elekes M., Sigmund K., Hollósi Filep I.-né, dr. Molnár J., Havranek L., Péter Ferenc, Kálóczi I.-né, Fehér S., Jahl N.-né, Hajos Ilkey Zs., Sigmund K., Nemes Nagy S., Buzogány A., Gothárd M., Kiss K.-né, özv. Montag E.-né, Derzsi Á., Pál M., Ihasz J., Sigmund K., Buzogány A. 1000—1000 koronát.

Nyugtázás. Egyházi adót fizettek — részint egész, fél vagy negyedévre, részint I. vagy II. hónapra — f. évi január 1 től február 29-ig a következők: Ü. L. 500.000, Gál J. 300.000, Gál V., Klein G. 200.000—200.000, Nemes A., dr. Dalmady Z., Szivós O., Lászlófalvi Eördögh J.-né, Csilléry K., Csilléry A., dr. Mikó G. 100.000—100.000, dr. Hajós B. 90.000, dr. Austerlitz V. 60.000, Irsay E. 65.000, Ranzenhofer H. 57.000, Verseggy M., Endrey G., Pauspértl K.-né 50.000—50.000, dr. Szentgyörgyi Gy., dr. Mikó Miklós 45.000—45.000, Pünkösty F.-né 40.000, Gáthy F., Bozóky E. 37.500—37.500, Ilkey Hajós Zs., Márkus M., Szobotka J.-né, Ráduly J.-né 30.000—30.000, dr. Enyedy R.-né 25.000,

Van szerencsém unitárius vevőimnek becses tudomására hozni, hogy VII., Rottenbiller-utca 54. szám alatti

kárpitos műhelyemet

VII., Akácfa-utca 58. szám alá helyeztem át.

Szíves pártfogást kér

Birtalan Lajos
kárpitos és diszító.

Orbók A., dr. Bognár D. 24.000—24.000, Gömör
K. 22.500, dr. Molnár D., Sebestyén F., dr. Hé-
derváry H., Székely S. 20.000—20.000, Hackler
A., Kálóczi S.-né 18.000—18.000, Gregorik J.-né,
Zsákó Gy., dr. Putnoky L., Förster L.-né, Lőrincz
D., Szabó J., Mátéfy D., Polgár L., Csiki P.,
özv. Kovács L.-né, dr. Mátyás S., özv. Rend D.-
né, özv. Lipkay A.-né, dr. Osváth G. 15.000—
15.000, Hoffer F.-né, 16.000, Zsigmond L. 14.300,
Patakfalvi L. 14.000, Benczédi M., Gothárd L.
13.200—13.200, Bodóczy G., Varga K.-né, Do-
bieczky S.-né, Pál F., Wastell J., Bolár J., Mátyás
S., dr. Sükösd J.-né, Orbók F., Gálfalvi L.-né,
dr. Kovács Á., Létay G., Orbók M., Tóth A.
12.000—12.000, özv. Simó F.-né, Pausperl K.-né,
Dimény L., Kiss M., özv. Péterfy L.-né, Dimény
M., Kovács G., dr. Rákóczi B.-né, Szende Gy.,
dr. Gálffy G., dr. Simándi T., Simonyi S.-né,
özv. Keresztély D.-né, id. Dimény L., Rédigér
B., dr. Nyiredy J., Simon D., Pápay J. 10.000—
10.000, koronát. (Folytatjuk.)

Felelős kiadó: BIRÓ LAJOS.

BIRTALAN LAJOS

kárpitos és diszitő

BUDAPEST, VII., AKÁCZFA-UTCA 58.

Elvállal angol bőr-, szalon- és függönydiszítéseket,
továbbá szabadon álló ottomán ebédlő-diványok,
rugganyos ágybetétek, matracok, ablakrolók készi-
tését és autók párnázását a legjutányosabb áron.
Vidékiek soronkívül pontosan kiszolgáltatnak. Sző-
nyegek, függönyök megóvását és molytalanítását
vállalom.

Támogassátok

dr. Gálffy Gábor személyes vezetése alatt álló
„Cyklop Cipőüzemet”

VII., Telep-utca 9. szám.

ahol jutányos áron mérték után készülnek az
elegáns, tartós férfi és női

„cipőkülönlegességek”.

Feltétlen garanciát nyújt Chic és izlés tekintetében
a munkavezetést ellátó intellektuellek, jogi, techni-
kai és paedagogiai végzettsége.

A Népies Irodalmi Társaság

erdélyi vonatkozású néprajzi, irodalmi és
történelmi kiadványai megrendelhetők:

Budapest, VI., Vilmos császár-ut 55 sz.

STERN JÓZSEF R. T.

Budapest, Kálvin-tér 1.

Alapított 1859. évben.

Szövetek, mosóárak, selymek, bélés
és vászonárak, női-, férfi-, és gyermek-
fehérnemű, kész felöltők és blouzok
legjutányosabb bevásárlási forrása

Kádakat

Puttonyokat

Boredényeket

Mezőgazdasági
szerszámokat

Tragacsokat

Kocsirészeket

készítünk

Budapest, V., Kálmán-u. 21. Telefon: 5-34

TELEFON
SZÁM:
180—53.

KARTAL TESTVÉREK

Sürgőnycim
KARTALOK
Budapest

műszaki kereskedők

BUDAPEST, V., ALKOTMÁNY-UTCA 18. SZÁM.

Műszaki anyagok és cikkek, olajok kenő-
anyagok, minden mezőgazdasági és egyéb
iparág számára legjutányosabban kaphatók.

BERDE LAJOS

cipészüzlete

Budapest, II. Batthyány-utca 48. szám.

Férfi- és női cipőt mérték után készítik.
Javítást is vállalok. Mérsékelt árak.

„STUDIUM”

KÖNYVESBOLT

Budapest, IV., Múzeum-Körut 21 szám.

Telefon: Nagyrészt erdélyiekből Telefon
186—87. alakult új vállalat 186—87.

Szakt munkák, szépirodalmi, egyházi és egyetemi
tankönyvek raktára. Beszerez és szállít minden
kapható külföldi és belföldi könyvet és folyóiratot.
Vidéki megrendeléseket gyorsan és gondosan elintéz

Szolga Miklós

ÉRTÉKPAPIRKERESKEDŐ

V, Bálvány-utca 21. I. 14.

Hirokonoknak értékpapír vételeit és eladásait a
legkedvezőbb feltételek mellett bonyolítja le.

Telefon: 199—71.

Hivatalos órák: d. e. 9—1-ig, d. u. 5—7-ig.